

Een nieuw convenant

Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland

2017-2020

1. De opmaat naar een nieuw convenant

In Nederland hebben meer dan twee miljoen mensen veel moeite met lezen en schrijven. Taalvaardig zijn is echter een belangrijke voorwaarde om te participeren in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Zeker in een samenleving waarin steeds vaker een beroep wordt gedaan op zelfredzaamheid.

Daarom ontwikkelden de ministeries van OCW, SZW en VWS gezamenlijk het actieprogramma 'Tel mee met taal' om te voorkomen dat mensen met een beperkte taalvaardigheid aan de kant komen te staan. Een van de acties uit het programma is de invoer van 'Taal voor het Leven', een integrale aanpak die moet leiden tot taalakkoorden in alle (arbeidsmarkt)regio's. Met deze akkoorden behouden gemeenten de regie en nemen zij tevens hun verantwoordelijkheid om samen met curatieve én preventieve partijen het taalnetwerk te verduurzamen.

Voor alle regio's met een Taalakkoord komt er een stimuleringsbudget om extra praktijkgerichte taalscholing voor moeilijk bereikbare doelgroepen mogelijk te maken. Dit is een aanvulling op de bestaande budgetten, zoals educatie- en participatiemiddelen.

Trek anderen over die streep om beter te leren lezen en schrijven. Je geniet ervan als je zoveel meer kan. Zelf ben ik zelfverzekerder dan vroeger.

Taalambassadeur Marianne Seijsener

In de regio Holland Rijnland bestaat er het convenant van het Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland. 41 Partijen - waaronder gemeenten, zorginstellingen en bedrijven - sloten in 2013 het convenant af om gezamenlijk laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden.

Dit convenant liep in september 2016 af. Maar daarmee is de strijd tegen laaggeletterdheid nog niet ten einde.

Er zijn meer concrete activiteiten nodig om laaggeletterden te vinden, hen te begeleiden naar een passende taal cursus en om een sluitend taalnetwerk in de regio te organiseren. Daarnaast moet de aanpak van laaggeletterdheid binnen organisaties en in de regio goed worden geborgd.

Een nieuw convenant met nieuwe afspraken is daarom van groot belang. Zo'n convenant sluit goed aan bij het actieprogramma 'Tel mee met Taal' van de rijksoverheid.

Het voorstel is om aansluitend op het portefeuillehoudersoverleg Maatschappij van 18 januari 2017 een nieuw convenant te ondertekenen met het bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland.

Dit document geeft inzicht in de resultaten van de afspraken in het huidige convenant en zet globaal de plannen voor een nieuw taalakkoord uiteen.

Het bedoeld als voorzet van aangaan van een nieuw convenant Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland 2017-2020 en een aanzet van een gezamenlijk projectplan voor de subsidieaanvraag in het kader van de regeling voor taalakkoorden van rijk.

2. Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland

Binnen de regio Holland Rijnland wordt al jaren samengewerkt aan de bestrijding van laaggeletterdheid. Tot halverwege 2010 waren het vooral de roc's die - samen met de gemeente Leiden en Holland Rijnland - aan de slag gingen met dit vraagstuk.

Met ondersteuning van Holland Rijnland en de stichting Lezen en Schrijven breidde de samenwerking zich uit met partijen die een verschil kunnen maken in de strijd tegen laaggeletterdheid. Maar liefst 41 partijen sloten zich aan bij het Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland. Op 18 september 2013 tekenden zij het huidige convenant.

Afspraken in het Convenant:

In het convenant Bondgenootschap Geletterdheid Holland Rijnland spraken alle partijen af om met elkaar, in een periode van drie jaar, laaggeletterdheid met minimaal 3% te verminderen.

Tevens spraken zij het volgende af:

- We herkennen laaggeletterden en verwijzen ze door naar lees- en schrijfcursussen op basis van een actuele educatieve kaart;
- Waar mogelijk, vereenvoudigen we de eigen communicatiematerialen;
- We organiseren activiteiten om het onderwerp bespreekbaar te maken en het lezen en schrijven te bevorderen;
- We leveren een bijdrage aan het netwerk door middel van kennisdeling, inspiratie en onderzoek.

Resultaten Bondgenootschap:

Hieronder worden de activiteiten van de bondgenoten en de resultaten toegelicht.

Laaggeletterde werknemers hebben het vaak moeilijk op hun werk. Er zijn bijna geen banen meer waarbij lezen en schrijven niet nodig zijn

Aandacht voor laaggeletterdheid:

Het beheersen van de Nederlandse taal is een voorwaarde om goed te functioneren in en deel te nemen aan de maatschappij en de arbeidsmarkt. Alle organisaties binnen het bondgenootschap besteden hier aandacht aan én hebben hier profijt van. Daarom kwam het bondgenootschap regelmatig bijeen. Tijdens die sessies vertelden regionale taalambassadeurs (ervaringsdeskundigen) over hun ervaringen, schaamte, de moeizame stap

naar school en wat dit hen uiteindelijk bracht.

De verschillende organisaties ontwikkelden activiteiten om laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden. De ervaringen hieruit werden gedeeld tijdens ontbijtbijeenkomsten.

Een aantal gemeenten en organisaties stelden zelf een eigen plan van aanpak op, om laaggeletterdheid intern onder de aandacht te brengen en aan te pakken.

Herkennen en doorverwijzen:

Bij laaggeletterdheid zijn twee groepen te onderscheiden: allochtone en autochtone Nederlanders. Allochtone Nederlanders schamen zich minder dat ze de taal niet of onvoldoende beheersen. Hun achtergrond maakt taalachterstand eenvoudiger verklaarbaar. Ze melden zich doorgaans zelf aan voor taalscholing of laten zich sneller doorverwijzen. Maar bij autochtone laaggeletterden heerst er vaak een taboe om kenbaar te maken dat zij moeite hebben met lezen en schrijven. Dat maakt het lastig om problemen te signaleren. Deze laaggeletterden zijn goed in het verhullen van hun probleem en verzinnen vele manieren om de ontdekking ervan tegen te gaan.

Bij deze groep is laaggeletterdheid dan ook in veel gevallen een verborgen probleem. Het herkennen en het oplossen ervan is moeilijk, omdat een autochtone laaggeletterde zich niet snel aanmeldt voor een cursus.

De masterclasses 'Herkennen' en 'Doorverwijzen' helpen potentiële verwijzers om inzicht te krijgen in de problematiek van laaggeletterdheid. Na de masterclass zijn verwijzers beter in staat laaggeletterden te herkennen en door te verwijzen naar taalcursussen in de regio. Meer dan tweehonderd medewerkers van de aangesloten bondgenoten volgden in de afgelopen drie jaar deze masterclasses.

Regionale educatiekaart actualiseren:

Om bij een diverse doelgroep laaggeletterdheid te verminderen, is een sluitend taalaanbod nodig. De verschillende taalaanbieders hebben ieder hun eigen gespecialiseerde taalaanbod. Om daar inzicht in te krijgen en het gevarieerde aanbod af te stemmen, startten in de afgelopen periode vier bibliotheken in de regio met het inrichten van een Taalhuis en het opzetten van een sub-regionaal taalnetwerk. Daarmee zijn deze Taalhuizen centrale punten waar taalvragers en taalaanbieders bij elkaar komen.

Communicatie vereenvoudigen:

Het is belangrijk dat iedere Nederlander of nieuwkomer de Nederlandse taal voldoende beheerst. Maar daarnaast moeten zij vooral ook de inhoud van de communicatie van allerlei organisaties goed begrijpen. De meerderheid van de burgers in Nederland leest op B1 niveau, terwijl de meeste communicatie van overheidsorganisaties en bedrijven beschreven is op C1. Qua taalniveau zit daarin dus een groot verschil.

De meerderheid van de bondgenoten heeft daarop hun communicatiemateriaal vereenvoudigd. Een bij het bondgenootschap aangesloten communicatiebureau gaf hierbij ondersteuning en toelichting.

Vermindering aantal laaggeletterden:

In het taalconvenant is opgenomen dat bondgenoten gezamenlijk minimaal 3% van de laaggeletterden een taalaanbod doet om zo de laaggeletterdheid in de regio te verminderen. Uitgaande van een schatting van 50.000 laaggeletterden in de regio Holland Rijnland, moeten er dan minstens 1500 personen bereikt zijn in een looptijd van drie jaar. Echter, in de looptijd van het convenant hebben alleen de roc's al 2500 trajecten aangeboden. Daarnaast hebben de Taalhuizen of bibliotheken met hun taalactiviteiten in dezelfde periode ook laaggeletterden bereikt. Als de taalhuizen hun taalnetwerken voldoende inzichtelijk hebben, dan zal dit een beter beeld geven van het werkelijk aantal aangeboden taaltrajecten.

3. Voortzetting bondgenootschap

Er is in de afgelopen drie jaar veel werk verzet en de bondgenoten deden het nodige om laaggeletterdheid in de regio te voorkomen en te bestrijden. Toch is de strijd tegen laaggeletterdheid nog lang niet voorbij. Er zijn nog steeds concrete activiteiten nodig om laaggeletterden op te sporen, hen naar een passende taal cursus toe te leiden en om een sluitend taalnetwerk in de regio te organiseren. Daarnaast moet de aanpak van laaggeletterdheid binnen organisaties en in de regio goed worden geborgd.

Structurele aandacht voor laaggeletterdheid en de ondersteuning door bondgenoten blijft ook in de komende periode essentieel. Hoe belangrijk dat is, maakt het volgende voorbeeld duidelijk. In het verleden leidde de regionale wervingscampagne 'Maak een nieuwe start!' binnen een aantal jaar tot de verdubbeling van de instroom van laaggeletterden bij de roc's. Toen de campagne in 2011 niet meer gefinancierd werd en op een laag pitje werd gezet, was de instroom bij de roc's binnen een jaar alweer gehalveerd.

Daarom wordt voorgesteld om het huidige bondgenootschap met de huidige afspraken voort te zetten en op het PHO Maatschappij van 18 januari 2017 een nieuw convenant af te sluiten met aanvullende afspraken.

Behoeftepeiling bij bondgenoten

In 2016 peilde Holland Rijnland of de huidige bondgenoten bereid zijn om het bondgenootschap voort te zetten en welke doelstellingen en concrete activiteiten zij voorstellen voor het nieuwe convenant. Nog niet alle bondgenoten hebben gereageerd om deze inventarisatie.

Bijlage 1 toont een globaal overzicht van de activiteiten. De inventarisatie wordt in de komende weken afgerond.

De respondenten willen zich in ieder geval richten op de volgende activiteiten:

- Vereenvoudigen van communicatie;
- Organiseren van taalscholing;
- Benaderen van potentiële vindplekken;
- Signaleren en doorverwijzen;
- Werven en trainen van taalvrijwilligers;

Nieuwe bondgenoten

In de afgelopen maanden hebben twee nieuwe organisaties zich aangemeld voor het bondgenootschap: een gerechtsdeurwaarderskantoor en de GGD Hollands Midden.

Deze organisaties kunnen een goede signaleringsrol hebben in het bondgenootschap.

Ik zag bij mijn eigen kinderen die leerden lezen, dat er een geheel nieuwe wereld voor ze open ging. Voor laaggeletterden blijft dat gordijn gesloten.

Marleen Damen, wethouder gemeente Leiden

Aansluiting bij relevante aandachtsgebieden

Regionaal educatieprogramma

In 2015 is in de regio Holland Rijnland het Regionaal educatieprogramma opgesteld. In dit programma staan beleidskaders voor de inkoop van opleidingen in basisvaardigheden voor volwassenen die moeite hebben met de Nederlandse taal, rekenen en computers. Hierop is een uitvoeringsplan opgesteld met onder andere de ambitie om met de ingekochte cursussen minimaal 10% van het geschatte aantal laaggeletterden en laaggecijferden te bereiken. Hierbij is samenwerking met partners uit het bondgenootschap van groot belang. Dit zijn namelijk ook de verwijzers van laaggeletterden en de aanbieders van taal- en rekencursussen.

In het uitvoeringsplan van het regionaal educatieprogramma staat onder meer dat deze taalscholing moet aansluiten bij de Wet Taaleis en dat wordt geïnvesteerd in de contacten met potentiële verwijzers in het sociaal domein.

Daarnaast krijgen de regionale Taalhuizen bij de bibliotheken een belangrijke rol in de koppeling van taalaanbieders en taalvragers en het inzichtelijk houden van het (sub)regionale taalaanbod.

Verder is het betrekken van werkgevers en het voorkomen van laaggeletterdheid van kinderen eveneens belangrijk.

Deze onderwerpen zullen daarom onderdeel zijn van het nieuwe convenant met de bondgenoten.

Gebrekkige taalbeheersing gaat zeer vaak samen met onvoldoende digivaardigheid. Iedere werkzoekende heeft voldoende beheersing van basisvaardigheden nodig, zoals lezen, schrijven en digivaardigheden, om weer aan het werk te komen.

Wet Taaleis

In opdracht van de gemeenten doen uitkeringsgerechtigden inmiddels de taaltoets volgens de wet Taaleis. Dat gebeurt als zij niet voldoen aan het taalniveau 1F, daarbij niet kunnen aangeven dat zij hun inburgeringsdiploma of een ander certificaat hebben behaald op A2 niveau en niet acht jaar Nederlands onderwijs hebben gevolgd. Als kandidaten de taaltoets niet halen, verwijst de gemeente hen door naar het regionale taalaanbod, bijvoorbeeld via Taalhuizen, of de gemeente biedt hen een taalcursus aan.

Autochtone uitkeringsgerechtigden vallen veelal buiten deze Taaleis, omdat zij doorgaans acht jaar Nederlands onderwijs volgden. De inzet van de Taalmeter, van stichting Lezen en Schrijven, toetst voor deze groep het taalniveau tot 1F en zorgt ervoor dat deze moeilijk bereikbare groep hun taalniveau kan verhogen.

Sociaal Domein

Met de decentralisatie van Jeugdzorg en Maatschappelijke Ondersteuning naar de gemeenten, is het contact met burgers veel directer en worden er integrale wijkteams ingezet voor ondersteuning. Mensen die moeite hebben met de Nederlandse taal en rekenen, zijn vaak de zorgvragers die deze ondersteuning nodig hebben.

Sociale Wijkteams en Jeugd- en gezinsteams zijn daarom goede 'vindplekken' van laaggeletterden. Deze teams volgen masterclasses Herkennen en Doorverwijzen en gebruiken de Taalmeter. Dit zijn dan ook relevante activiteiten die thuis horen in het nieuwe Taalakkoord of Convenant. Hierbij moet wel de kanttekening worden gemaakt, dat het van deze overvraagde teams weer een extra inspanning vereist. Daarom is een zorgvuldige implementatie van laaggeletterdheid bij deze teams noodzakelijk.

Taalhuizen

Taalhuizen zijn laagdrempelige, centrale plekken in de regio waar iedereen terecht kan die beter Nederlands wil leren lezen, schrijven of spreken of beter wil leren rekenen. Daarnaast kan er worden gewerkt aan het verbeteren van basisdigitale vaardigheden. Binnen Holland Rijnland zijn deze plekken belegd bij de bibliotheken. Via informele trainingen werken deelnemers onder begeleiding van vrijwilligers aan verbetering van hun basisvaardigheden. De aansturing van de vrijwilligers is de verantwoordelijkheid van de bibliotheek of vrijwilligersorganisaties. Zo mogelijk worden deelnemers doorverwezen naar formele taaltrajecten. De taalvrijwilligers worden geschoold en gecoached via de methodiek van Taal voor het Leven van de Stichting Lezen en Schrijven. Ook hebben de Taalhuizen in de regio het overzicht van het taalaanbod in de regio. De taalhuizen spelen daarmee een belangrijke rol in de aanpak van laaggeletterdheid en dragen ook bij aan de participatie van deelnemers in de samenleving.

Het verzorgen van taalopleidingen is de investering meer dan waard. Je verzekert je van voldoende gemotiveerd personeel, de productiviteit groeit en ook je imago als goede werkgever krijgt een extra impuls.

Cees van Gend, manager P&O Zeeman Europa

Werkgevers betrekken

Ongeveer de helft van de laaggeletterden zijn werknemers. Zij hebben zóveel moeite met lezen en schrijven, dat ze veelal moeizaam functioneren in de maatschappij en op de werkvloer. Zo kost het lezen van veiligheidsinstructies, bestelformulieren of personeelsbladen hen veel moeite. Laaggeletterdheid op het werk gaat overigens niet alleen over ongeschoolde medewerkers. Bijna 40% van alle laaggeletterden heeft een vmbo- of mbo 1-diploma.

Het is daarom belangrijk dat werkgevers in de regio zich ervan bewust zijn dat ook zij waarschijnlijk laaggeletterden in dienst hebben en dat er veel mogelijkheden zijn om dit aan te pakken.

Voorkomen van laaggeletterdheid

Voorkomen is beter dan genezen, zo ook met laaggeletterdheid. Een kind dat opgroeit in een taalrijke omgeving heeft veel minder kans om later laaggeletterd te worden. Daarom moet er in het nieuwe akkoord/convenant meer aandacht zijn voor projecten die erop gericht zijn om taalontwikkeling bij kinderen te bevorderen. Jes Rijnland is al bondgenoot en besteedt hier nu al veel aandacht aan en de nieuwe bondgenoot GGD Hollands Midden zal hierin ook een rol spelen, maar dit zou ook moeten gebeuren bij CJG's en bijvoorbeeld bij het onderwijsbeleid van de gemeenten in de regio. Ook kan het basisonderwijs in de regio hier bij betrokken worden en tevens een goede vindplek zijn van laaggeletterde ouders.

4. Subsidieregeling Tel mee met Taal en cofinanciering

Vanuit het landelijk actieplan *Tel mee met Taal*, van de ministeries OCW, SZW en VWS, zijn vanaf 1 januari 2017 tot 1 juli 2019 subsidies voor samenwerkingsverbanden beschikbaar.

Het bondgenootschap kan jaarlijks een subsidiebedrag van maximaal € 50.000,- aanvragen voor een project dat bijdraagt aan de regionale of lokale aanpak van laaggeletterdheid bij volwassenen of de leesbevordering bij kinderen. Het moet gaan om een project dat onderdeel is van, of bijdraagt aan, het verwezenlijken van de doelen van een regionaal convenant dat is ondertekend door alle bij de aanvraag betrokken partijen.

Voor het project moet minimaal 33% cofinanciering zijn uit middelen van het bondgenootschap.

Bij de reorganisatie van het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland hebben de gemeenten gevraagd om de mogelijkheid voor cofinanciering van regionale projecten op te nemen in de begroting. Deze cofinanciering voor de regionale aanpak laaggeletterdheid geeft het Bondgenootschap de mogelijkheid om concrete activiteiten uit te voeren en de inzet van alle bondgenoten te ondersteunen.

Voorstel is om na de ondertekening van het taalakkoord/convenant op 18 januari 2017, in overleg met alle bondgenoten, een projectplan en een subsidieaanvraag op te stellen dat voor alle bondgenoten meerwaarde heeft. Er wordt nog overlegd welke partij de subsidieaanvraag voor het Bondgenootschap indient.

5. Planning besluitvorming en Projectplan Taalakkoord 2017-2020

Onderstaand geeft een overzicht van de te nemen stappen om te komen tot een nieuw onderschreven convenant Geletterdheid Holland Rijnland, een projectplan laaggeletterdheid en de subsidieaanvraag in het kader van de regeling Taalakkoord.

<i>Gremium</i>	<i>datum</i>	<i>actie</i>
AO Participatie	8 september 2016	- Bespreken en aanvullen notitie Nieuw Convenant
Bondgenoten	September-december 2016	- Afronding evaluatie huidig convenant; - Werving nieuw bondgenoten; - afronden inventarisatie actieplannen bondgenoten
PHO Maatschappij	7 december 2016	- bespreken en commitment voortzetting Bondgenootschap en aangaan nieuw convenant
PHO Maatschappij en Bondgenoten	18 januari 2017	Ondertekening nieuw convenant
Holland Rijnland	December 2016-januari 2017	Opstellen regionaal projectplan bondgenootschap en subsidieaanvraag Taalakkoord
Bondgenoten	Januari 2017	Commitment op projectplan en subsidie aanvraag
PHO Maatschappij	15 februari 2017	Commitment op projectplan en subsidieaanvraag
Holland Rijnland of gemeente Leiden	Na 15 februari 2017	Indienen subsidieaanvraag Taalakkoord

Bijlage 1

Globaal overzicht afspraken en activiteiten bondgenoten Geletterdheid

Communicatie vereenvoudigen:

- andere partners of bondgenoten een gratis scan bieden om de begrijpelijkheid van de eigen in- of externe communicatie in kaart te brengen;
- helpen om cursussen begrijpelijk te schrijven, of met het herschrijven van bestaande teksten;
- Communicatiemedewerkers en juridisch afdelingen voorlichten over eenvoudige externe communicatie.

Scholingsaanbod:

- het aanbieden van cursussen en workshops (Digisterker, Klik & Tik, Digitaal solliciteren).
- Het aanbieden van lees- en schrijfcursussen voor laaggeletterde autochtonen;
- Samenwerken in het Taalhuis;
- Communiceren van scholingsmogelijkheden bij de aangesloten organisaties
- taalprogramma gericht op ouders van jonge kinderen in het kader van het thuis lezen en voorlezen
- Scholing en spreekuren combineren;

Vrijwilligers:

- Werven van taalvrijwilligers;
- Trainen van taalvrijwilligers;

Signaleren en Vindplekken:

- Bereik en werving van autochtone laaggeletterden in onze regio aanpakken;
- signalerend zijn;
- een lijn met het sociaal wijkteam leggen;
- samenwerking zoeken in de bestaande activiteiten;
- Masterclasses Herkennen en Doorverwijzen aanbieden aan potentiële verwijzers;
- Medewerkers van SW bedrijven verwijzen naar de leeskring van de bibliotheek;
- de landelijke pilot tussen UWV en bibliotheken door te trekken naar Leiden en Leiderdorp
- Wijkgerichte aanpak

Hieraan worden nog meer concrete activiteiten toegevoegd van bondgenoten die nu nog niet hebben gereageerd.